

Незабыўны дзень у падарунак

(Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар. «СГ».)

Перад тым як уручыць прэмію, старшыня праўлення фонду, пісьменнік Уладзімір Ліпскі, які прысвяціў адну са сваіх кніг Зінаідзе Тусналобавай-Марчанцы, сцісла раскажаў лаўрэатам пра гэтую незвычайную герайно-жанчыну. Апошняя, пазбавіўшыся ног і рук падчас Другой сусветнай вайны, нарадзіла і выхавала дваіх дзяцей.

«Зінаіда пазнаёмілася з Іосіфам Марчанкам за два месяцы да вайны. Яго мабілізавалі на фронт. Зіна скончыла курсы медсясцёр і таксама папрасілася на вайну. Працавала санінструктарам. Выратавала жыцці 128 афіцэрам і салдатам. Зімой 1942 года, калі яна паўзла па полі бою, каб ака-

будзеце праездам, абавязкова завітайце».

Сімвалічна, што адна з сем'яў лаўрэатаў прыехала менавіта з Полацка. Галава сям'і — протадыякан Андрэй, служыць у Богаўленскім саборы, яго жонка Марыя з'яўляецца там жа рэгентам царкоўнага хору. У іх дзетак рэдкія імёны: Ефрасіння, Варвара, Філарэт, Варфаламей, Піцэрый ды шасцімесячны Патрык. Апошні ўсю імпрэзу ўсміхаўся і гуляў з мамінымі медалямі. А іх і ў Марыі і ў айца Андрэя шмат.

— Жонка мае ордэн Маці, — расказвае Андрэй Скабей. — Астатнія нашы ўзнагароды царкоўныя. Многія бацькі клапацяцца толькі пра тое, каб дзеці развіталіся, а на сабе як на асобах ставяць тлусты крыж. Гэта няправільна. Для мяне заўсёды бацькі і дзядулі з бабулямі былі аўта-

з задавальненнем дапамагаюць даглядаць Патрыка. Мы самі са шматдзетных сем'яў: у маіх бацькоў трое дзяцей, у жончыных — шасцёра. Самае цікавае, Марыі медыкі казалі, што яна наогул не зможа мець дзяцей. Але, як бацьчыце, здарыўся чуд. І не адзін, а цэлых шэсць (усміхаецца). Я перад тым, як ехаць сюды, чытаў пра Зінаіду Тусналобаву-Марчанку. Асабліва ўразіў яе ліст да Іосіфа. Маўляў, я інвалід, ты павінен мяне забыцца. Але Іосіф не адварнуўся ад каханай. Гэта прыклад для кожнай сям'і, для кожнага мужчыны, як трэба берагчы адно аднаго, нягледзячы ні на што.

У якасці вядучай святочнай імпрэзы выступіла тэлеўвядучая Марына Грыцук, мама чатырох хлопчыкаў. Паводле яе слоў, няма-

ную прэмію ад Беларускага дзіцячага фонду. «Дзеці выбіраюць нас, бацькоў, а не мы іх. Дзякуй Богу за такія падарункі, — сказала Ганна. — Шчаслівы той чалавек, дом якога напоўнены дзіцячымі галасамі». І параіла ўсім сабрацца як-небудзь усёй сям'ёй і паглядзець фільм «Чуд» — пра незвычайнага хлопчыка з рэдкай хваробай і яго мудрую маму.

Бацькоў і іх дзетак чакала шмат падарункаў. І дыплом, і памятны знак, і канверт з грашыма ад спонсараў, і канцэрт класічнай музыкі ў гасцёўні XIX стагоддзя. Акрамя таго, арганізатары зладзілі для лаўрэатаў экскурсію ў Нацыя-

Галава сям'і АПАЛЬКАЎ разам з малодшым з шасці дзетак.

ную сваімі рукамі. «Крэпасць — сімвал нашай сям'і, дзень за днём яе будзем».

Атмасфера падчас узнагароджвання была вельмі нязмушаная і шчырая. У прыватнасці, тата Сапегаў прызнаўся: «Ёсць у нашым сямейным жыцці складаны моманты. Напрыклад, калі мы збіраемся на падобныя імпрэзы. Але затое потым ва ўсіх столькі станоўчых уражанняў, якімі жывём не адзін месяц».

На гэтым дабрачыннай імпрэзы Дзіцячага фонду не заканчваецца.

— 1 чэрвеня ў Міжнародны дзень дзяцей мы запрасім у Мінск 45 дзяцей-сірот з дзіцячых дамоў сямейнага тыпу Гродзенскай вобласці, — расказвае **Юлія КАПЦЭВІЧ, каардынатар праектаў Беларускага дзіцячага фонду.** — Рыхтуем цікавую пазнавальную праграму. Дзяцей і іх прыёмных бацькоў чакаюць экскурсіі ў музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны ды па сталіцы на знакамітым чырвоным аўтобусе Мінск-Сіці, паездка ў Нацыянальны гісторыка-культурны запаведнік «Нясвіж», наведванне заапарка, дэльфінарый і аквапарка.

Надзея ДРЫНДРОЖЫК. Фота Марыны БЕГУНКОВАЙ.

Марыя САПЕГА нават сама акампанавала сваім дзецям і мужу, якія спявалі, на раялі.

заць першую дапамогу раненаму, ёй самой прастрэлілі дзве нагі. Тады загінула ўся рота. Зіне ж пашчасціла. Яе знайшлі жывой, але прышлося ампутаваць ногі і рукі. Пасля вайны вярнуўся Іосіф. Паранены, але з рукамі і нагамі. Пара зарэгістравала шлюб, нарадзіла і выхавала сына Валодзю і дачку Ніну. У Полацку ёсць музей Зінаіды Тусналобавай-Марчанкі,

рытэтам, прыкладам для пераймання. Таму і мы з жонкай стараемся штодзень рухацца і развівацца, каб дзецям было на каго раўняцца. Кім яны стануць па прафесіі, няхай самі вырашаюць, галоўнае, каб былі добрымі людзьмі.

— Як спраўляецца з шасцю дзеткамі?

— Насамрэч, чым больш дзяцей, тым прасцей. Зараз дочки

нічога больш дарагога, чым сям'я, у якой ты з'явіўся на свет, і той, якую ты стварыў сам.

Павіншаваць лаўрэатаў прыйшла і шматдзетная мама, актрыса Ганна Харланчук-Южакова разам з дачушкай Адэлькай, якая перанесла нас усіх на некалькі хвілін у Парыж, іграючы на раялі. Дарэчы, гэтая творчая сям'я два гады таму таксама атрымала аналагіч-

ную бібліятэку і ў кінатэатр. А яшчэ парадавалі малых паходам у піцэрыю.

Але не толькі сем'ям дарылі падарункі. Тыя таксама прыехалі не з пустымі рукамі. Сям'я Апалькаў прывезла з Жыровіц ікону і святую ваду. Яшчэ адну ікону ды карціну з выявай Сафійскага сабора падарылі палачане. Сям'я Сапегаў прэзентавала крэпасць, зробле-

■ Фотаздымак з гісторыяй

ДЗЕЦІ ВАЙНЫ

Гартаю сямейны альбом. Праўда, фотаздымкаў майго ваеннага дзяцінства там зусім няма. Гэтая картка зробленая летам 1953 года. На ёй я (у белай спадніцы) і тры мае сяброўкі-аднавяскоўкі. Я з 1935 года, таму добра памятаю не толькі Вялікую Айчынную, а нават першы яе дзень, калі ў ноч з нядзелі на панядзелак нямецкія самалёты бамбілі аэрадром каля Скідзеля. Ніколі не забуду тыя страшныя чорныя клубы дыму з успышкамі агню, як чырвань ахоплівала ўсё наваколле...

Мама і бабуля сядзелі каля акна і шчыра маліліся. Ад тых выбухаў прагнулася і я. Мама прытуліла мяне да сябе і сказала: «Жэнька, не глядзі ў той бок, не трэба».

А яшчэ памятаю, як фашысты арыштавалі майго першага настаўніка Івана Васілевіча Курьлу. У канцы лютага 1944-га да нас у клас завіталі тры чалавекі: немец, паліцай і стараста вёскі Кірыл Кузьміцкі. Настаўнік як быў у самаробным ваўняным шэрым джэмперы, так і пайшоў з імі, каб

больш не вярнуцца. Мы сядзелі ціхутка, ніхто не прамовіў ні слова. Неўзабаве прыйшоў сын аднавяскоўца Коля і сказаў, што больш школы не будзе, што настаўнік да нас не вернецца, забраў яго ватоўку і панёс. А мы асцярожна рушылі дамоў. Я ішла якраз сцяжынкай каля дома старасты і бачыла, што на падворышчы ляжалі тварамі ўніз пяць чалавек. Сярод іх быў і наш настаўнік у шэрым джэмперы. Усіх гэтых пяцёрых чалавек прывязалі да аглоблі за прэжанага ў сані каня і «пагналі» так у Скідзель (гэта кіламетраў пяць). Казалі, што наш настаўнік меў зносіны з партызанамі. У кнізе «Памяць. Гродзенскі раён» напісана, што Курьла Іван Васілевіч памёр 4 студзеня 1945 года ў канцлагеры Дахау...

Я зараз перапісваюся, перазвоньваюся і нават бываю ў Тамары Іванаўны — дачкі майго настаўніка. Яна ветэран, была ў партызанах, лячыла параненых. Мы з ёю называемся сёстрамі (хоць зусім чужыя людзі). Чужыя па крыві, а родныя па духу.

А вось на фотаздымку дзяўчына, што прытулілася плячыма да дрэва. Гэта Саша Сарока. Яе бацьку таксама забралі ў гэты ж самы дзень, што і Івана Васілевіча. Пасля

яго арышту сям'я пайшла ў партызаны. Пра бацьку Сашы таксама напісана ў кнізе «Памяць»: Сарока Міхаіл Рыгоравіч арыштаваны ў 1944 годзе, далейшы лёс невядомы.

На фатаграфіі крайняя злева, з чамаданчыкам у руках, Галіна Каскевіч. Яе бацьку Аляксандра прызвалі ў маі 1941 года на ваенныя зборы на 45 дзён. Ён служыў у Чарлёнах. Гэта ад нашай вёскі кіламетраў сямнаццаць. І вось аднойчы, управіўшыся з пасадкай бульбы, маці Галі, Надзея Акімаўна, запрэгла коніка і паехала разам з дачушкай праводаць мужа і тату. Я з нецярпеннем чакала сяброўку з паездкі. Яна вярнулася бадзёрая, падскоквала і раскажвала, што ў таткі зорачка на пілотцы, што ён яе на шыю сабе садзіў і насіў. Я слухала і па-добраму зайздросціла, што ў Галі быў бацька, а ў мяне ж не было. Але Аляксандр Ігнатавіч так і не дабыў збораў да канца — грывнула вайна... Пасля яе Надзея Акімаўна атрымала пахавальную. А ў кнізе «Памяць» запісана і імя Гальчынага таткі: Каскевіч Аляксандр Ігнатавіч, радавы, загінуў у 1944 годзе.

Бацьку чацвёртай дзяўчыны, што ў белай блузе, мабілізавалі ў армію ў 1944 годзе. Ён вярнуўся дадому паранены.

Усе на гэтым здымку — дзеці вайны, усе перажылі тыя жахі.

Яўгенія КУЛЕВІЧ, в. Сялец, Гродзенская вобл.